

Forum

“Waar zijn we mee bezig?”

Dit is het vijfde (en afsluitende) artikel in de discussie op dit Forum over de behandeling van primair vaginisme met behulp van begeleide exposure in vivo.

Eerder verschenen in deze discussie een bijdrage van E. Plooi en J. van Verseveld (2008, p. 163) met de titel ‘Gemeenschap door de pijn heen? Waar zijn we mee bezig?’. Hierop volgde een reactie van M. ter Kuile getiteld ‘Begeleide exposure behandeling voor vrouwen met primair vaginisme’ (2008, 163-164). Daarna publiceerden J. Drenth en W. Weijmar Schultz een bijdrage met de titel ‘Nogmaals: waar zijn wij precies mee bezig? Een verlengde discussie’ (2009, pp. 29-30). In het vorige nummer van TvS schreven M. Ter Kuile, P. Weijenburg, A. Beekman, R. Melles, E. de Groot, C. Tuijnman-Raasveld, C. Vliet Vlieland en J. van Lankveld de repliek getiteld ‘Hier zijn we in Leiden en Maastricht mee bezig’ (2009, pp. 148-150).

Antwoord van de polemisten:

Wij danken de onderzoekers voor de aandacht die ze aan ons commentaar gegeven hebben en het doet ons deugd dat de polemiek ervoor gezorgd heeft dat het werk van de beide groepen nu ook voor het Nederlandse publiek toegankelijk is (en eerlijk gezegd een stuk makkelijker toegankelijk dan voor lezers die slechts de Engelstalige publicaties tot hun beschikking hebben, want die zijn voor de gemiddelde seksuoloog lastig op hun exacte merites te beoordelen). Hadden wij geweten van de fase van n=1-experimenten met begeleide exposure, dan was het RCT-onderzoek hiernaar op ons, en waarschijnlijk vele anderen, ongetwijfeld minder cru overgekomen. Wij zijn, vanuit onze interesse in opleiding, ook erg benieuwd naar de belevingskant bij de therapeuten. Hoe hebben zij hun “omscholing” naar een soort lichaamsgerichte therapeuten ervaren? En uiteraard zijn wij net zo nieuwsgierig als de therapeuten naar de lange termijn follow up.

Bij het lezen van de onderzoeksverslagen (vooral die over het eerste onderzoek (groeps- en bibliotherapie)) raakten wij haast bevangen van compassie: als je zoveel data verzamelt en er helemaal niets is wat voorspelt welke vrouwen drop-out gaan worden, en welke vrouwen wel of niet hun therapiedoel zullen bereiken, dat is toch haast om gek van te worden. Toch denken wij dat, in ieder geval bij het exposure-onderzoek, de onderzoekers een kans voor open doel hebben gemist. Bij de 1-jaar-follow-up van de tien respondenten in de herhaalde n=1 studie bleken zes inmiddels

zwangerschapsambities te hebben en wat lag er nu meer voor de hand om dat kenmerk mee te nemen als mogelijke prognostische factor? Dat zwangerschapswens een machtige motivator kan zijn in het overwinnen van weerstanden bij de aanpak van vaginisme was al eens gebleken in een retrospectief onderzoek (Drenth e.a., 1995). Wat was dit een uitgelezen gelegenheid om deze uitkomst prospectief te toetsen!

Wij wachten met spanning het uiteindelijke onderzoeksverslag af.

Jelto Drenth, Willibrord Weijmar Schultz

Drenth, J.J., Andriessen, S., Heringa, M.P., Mourits, M.J.E., van de Wiel, H.B.M., & Weijmar Schultz, W.C.M. (1995). Is vaginisme ook een baringsprobleem; helpt bevallen tegen vaginisme? *Tijdschrift voor Seksuologie*, 19, 198-205.

Rutgers Nisso Groep “geen sprake van onttrekken aan het wetenschappelijk discours”

Geachte redactie,

In het laatste nummer van het Tijdschrift voor Seksuologie, dat naar aanleiding van de studiedag op 6 maart geheel is gewijd aan pornificatie, wordt in het redactioneel opgemerkt dat Rutgers Nisso Groep, MOVISIE en het Nederlands Jeugdinstituut zich aan het wetenschappelijk discours hebben onttrokken, omdat de resultaten van het onderzoek naar seksualisering niet bekend zijn gemaakt op de studiedag, maar - op verzoek van de opdrachtgever - pas twee weken later. De auteurs van het redactioneel, Peter Leusink en Jacques van Lankveld, noemen het een kwalijke ontwikkeling dat instituten zoals die van ons zich te veel laten leiden door het commitment met de opdrachtgever, in dit geval het ministerie van OCW. Met andere woorden, zij vinden dat wij zelf moeten bepalen wanneer wij met resultaten naar buiten komen, en niet de opdrachtgever.

Het is volstrekt misplaatst dat wij worden neergezet als instituten die hun wetenschappelijke verantwoordelijkheid niet nemen en zich aan het discours onttrekken, alleen omdat er met OCW een duidelijke afspraak is gemaakt over het tijdstip van openbaarmaking: wij zouden niet met resultaten naar buiten (lees: in de media) komen voordat alle deelrapporten waren afgerond en het eindrapport aan de minister was aangeboden. Zo'n afspraak is naar onze mening volkomen legitiem; de opdrachtgever is immers de eerste die zich van de resultaten en de conclusies van het onderzoek op de hoogte moet kunnen stellen. Er is dus helemaal geen sprake van ons onttrekken aan het wetenschappelijk discours, wel van fatsoen om ons aan een afspraak te houden.

Het zou kwalijk zijn geweest als het onderzoeksteam afspraken had gemaakt met de opdrachtgever over vorm of inhoud van de resultaten. Het behoeft geen betoog dat dit

niet is gebeurd. Als de redactie van het Tijdschrift een discussie op gang wil brengen over de bemoeienis van opdrachtgevers met onderzoeksresultaten juichen wij dat toe. Daar was in ons geval echter totaal geen sprake van.

Rutgers Nisso Groep, Movisie en het Nederlands Jeugdinstituut (gelukkig bleef E-Quality buiten schot) hebben zich aan geen enkel wetenschappelijk discours onttrokken en zullen dat ook nooit doen.

Mede namens de collega's van MOVISIE en Nederlands Jeugdinstituut,

Willy van Berlo
Rutgers Nisso Groep

Reactie op ingezonden brief Rutgers Nisso Groep

Naar aanleiding van het Redactioneel in het themanummer van over Pornificatie (Leusink & van Lankveld, 2009), reageren van Berlo en haar collega-onderzoekers van Rutgers Nisso Groep, MOVISIE en Nederlands Jeugdinstituut. Zij herkennen zich niet in de kritische opmerking dat "de genoemde instituten zich [hebben onttrokken] aan het wetenschappelijk discours, een kwalijke ontwikkeling die gebaseerd lijkt op het commitment met de opdrachtgever". Tevens vinden zij dat zich hebben te houden aan de gemaakte afspraak met de opdrachtgever en zij zouden het kwalijk hebben gevonden als het onderzoeksteam afspraken had gemaakt met de opdrachtgever over vorm of inhoud van de resultaten.

Ik dank van Berlo en anderen voor hun repliek. Het geeft mij de gelegenheid het onderwerp nader toe te lichten.

Allereerst wil ik duidelijk maken dat het geciteerde verwijt zich niet richt op individuen i.c. de onderzoekers van de ingezonden reactie. Van hen hebben de Graaf en Nikken zich uitermate ingespannen om het congres en themanummer tot een succes te maken en hun bijdrages zijn gewaardeerd. Ook van Berlo heeft zich destijds ingespannen om openbaarmaking van de onderzoeksresultaten op het congres te Antwerpen alsnog mogelijk te maken. De kritiek richt zich op het beleid van de instituten die in opdracht van het Ministerie van OC&W het onderzoek naar de invloed van seksualisering hebben verricht, de Rutgers Nisso Groep, MOVISIE en het Nederlands Jeugdinstituut. De centrale vraag is of zij zich voldoende hebben gerealiseerd dat zij krachtens de "Verklaring van wetenschappelijke onafhankelijkheid" (Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, 2005) wél de mogelijkheid hadden zelf tijdstip en plaats van openbaarmaking van de onderzoeksresultaten te bepalen. Zoals uit hun ingezonden brief al blijkt hebben zij zich dat nooit gerealiseerd en keuren zij dat zelfs af ("Het zou kwalijk zijn geweest als het onderzoeksteam afspraken had gemaakt met de opdrachtgever over vorm of inhoud van de resultaten. Het behoeft geen betoog dat dit niet is gebeurd.").

Een korte uitleg over deze Verklaring van de Koninklijke

Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW). In 2003 en 2004 ontstond er naar aanleiding van vragen in de Tweede Kamer discussie over de objectiviteit en onafhankelijkheid van wetenschappelijk onderzoek dat in opdracht van derden (bedrijfsleven, overheid) wordt verricht. In een brief van 17 juli 2004 aan de President van de KNAW, verzoekt de toenmalige Minister van OC&W de KNAW advies uit te brengen over de waarborgen die kunnen worden geschapen voor de wetenschappelijke onafhankelijkheid van opdrachtonderzoek (van der Hoeven, 2004). Dit resulteert in een rapport waarin aanbevelingen worden gedaan over de omgang tussen wetenschappelijke onderzoekers en hun opdrachtgevers (Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, 2005). Eén van de aanbevelingen is dat de rijksoverheid haar betrokkenheid bij de onafhankelijkheid van onderzoek zou moeten laten zien door de 'Verklaring van wetenschappelijke onafhankelijkheid' te hanteren voor al het door de overheid te financieren onderzoek. De rijksoverheid zou zich hieraan moeten houden bij al het opdrachtonderzoek dat zij laat uitvoeren; de strijdige voorwaarden die de afzonderlijke ministeries hanteren zouden moeten komen te vervallen. De KNAW stelt voor dat onderzoekinstellingen laten registreren of zij volgens de 'Verklaring van wetenschappelijke onafhankelijkheid' willen werken. Het Landelijk Overlegorgaan Wetenschappelijke Integriteit (LOWI) kan daarvan een openbaar register bijhouden.

In deze "Verklaring" wordt ten aanzien van het recht op publicatie en openbaarmaking gesteld:

"De wetenschapsbeoefenaar heeft steeds de vrijheid de bevindingen binnen een redelijk termijn [van 2-6 maanden] te publiceren."

"De onderzoeker heeft het laatste woord over inhoud, auteurs, vorm en plaats in de wetenschappelijke publicatie."

"Waar de overheid soms neigt tot uitstel van publiceren van onderzoeksresultaten wegens vermeend politiek belang, kan in de meeste gevallen met succes een beroep worden gedaan op de Wet Openbaarheid Bestuur en kan bekendmaking van de resultaten alsnog worden afgedwongen."

Seksuologisch onderzoek in opdracht van derden kan gevoelig liggen omdat normen en waarden, die als vanzelfsprekend worden aangenomen, door onderzoeksresultaten kunnen worden betwist. Opdrachtgevers zouden hun belangen kunnen veilig stellen door publicatie van gegevens aan (onuitgesproken) voorwaarden te verbinden. Natuurlijk moesten de drie genoemde instituten zich houden aan gemaakte afspraken, maar deze lijken vanzelfsprekend vanuit het belang van de opdrachtgever gemaakt, de instituten immers zouden het "kwalijk" vinden als zij daarover afspraken hadden gemaakt. De "Verklaring van wetenschappelijke onafhankelijkheid" zoals opgesteld door de KNAW biedt onderzoekers echter voldoende houvast om (tevorens) afspraken te maken opdat de vrijheid van uitwisseling van onderzoeksbevindingen is gewaarborgd. Allen die zich met seksuologisch onderzoek bezig houden zouden zich hiervan rekenschap moeten geven.

Peter Leusink

Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (2005). *Wetenschap op bestelling. Over de omgang tussen wetenschappelijk onderzoekers en hun opdrachtgevers*. Amsterdam: Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen.

Leusink, P., & van Lankveld, J. (2009). Pornificatie van de samenleving? *Tijdschrift voor Seksuologie* 33, 63-64.

Van der Hoeven, M.J.A. (2004). *Brief aan de president van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, 17 juli 2004*. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Mede namens Nederlands Jeugdinstituut en MOVISIE,

Willy van Berlo,
Rutgers Nisso Groep

Dupliek Rutgers Nisso Groep

Allereerst danken we Peter Leusink hartelijk voor zijn reactie. Het is goed dat de ‘Verklaring van wetenschappelijke onafhankelijkheid’ (Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, 2005) onder de aandacht wordt gebracht, en dat er een discussie wordt aangezwengeld over de onafhankelijkheid van seksuologisch onderzoek. Toch gaan wij graag nog even in op zijn argumentatie.

Peter Leusink schrijft dat wij ons nooit hebben gerealiseerd dat wij krachtens de Verklaring wél de mogelijkheid hadden zelf tijdstip en plaats van openbaarmaking van de onderzoeksresultaten te bepalen, en dat wij dat zelfs afkeuren. Het daarna ter illustratie genoemde citaat (“Het zou kwalijk zijn geweest als het onderzoeksteam afspraken had gemaakt met de opdrachtgever over vorm of inhoud van de resultaten. Het behoeft geen betoog dat dit niet is gebeurd.”) gaat echter over de resultaten zelf (nl. vorm en inhoud), en niet over het tijdstip van openbaarmaking. In dat citaat staat dat wij geen enkele bemoeienis van de opdrachtgever met de resultaten van het onderzoek zouden hebben geaccepteerd.

Het gaat hier over het moment waarop de resultaten worden prijsgegeven aan de openbaarheid. Het onderzoek naar seksualisering bestond uit een aantal deelstudies, waarvan de eerste eind 2008 klaar was. Als onderzoekers van de drie instituten vonden wij het, mét de opdrachtgever, beter om alle deelonderzoeken tegelijkertijd en met een gezamenlijke conclusie te laten verschijnen. Hier zijn geen politieke overwegingen aan te pas gekomen. De beslissing om de resultaten van de eerste deelstudie uiteindelijk niet op de studiedag te presenteren (waar in eerste instantie wel sprake van was) is ook in overleg met de opdrachtgever genomen. Het moment van openbaar maken was bepaald op begin april, simpelweg omdat eerder nog niet alle rapportage was afgerond. Overigens viel dat moment nog ruimschoots binnen de redelijke termijn van 2 tot 6 maanden, zoals aangegeven in de Verklaring van wetenschappelijke onafhankelijkheid. Wij hebben ons niet onttrokken aan het wetenschappelijk debat, het debat kon alleen niet plaatsvinden op de studiedag. Dat was heel jammer, maar dat betekent niet dat onze onafhankelijkheid in het geding was.